

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 76

Fylke: Sjøfald

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Spjeldberg

Emne: Dei kloke -

Bygdelaq: Hovind

Oppskr. av: Fru Sander

Gard: Hellenes

(adresse):

Gothheim

G.nr. 80

Br.nr. 1 og 3

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Det er nok få opplysninger å få i dag om hvad rødgjorde - medikamenter - de gamle kloke komer brukt, men ett er sikkert, at forskjellige planter ble snitta til det bruk - og om Samaloppa har jeg trøst fortalt at "ho trøst er ved St. Hans tid i slottet inn sine urter. - Presten Wiese som har skrevet Spjeldberg bygdetekst (1779) forteller om - og navngir en hel rekke planter som i den tid ble brukt mot forskjellige sykter. (Den tid folk kom i drisin.)

Den mest navngitte av de kloke komer i 1850 årene var Anne Porandjill Oslo.

Nor tidligere bodde det en her i bygden - Hellen Skrapnes. Alen. bli hun kalt for "Heksa." Ho trøst en gang Røll på Hängen. Han var oppgitt av alle lege - de hadde ingen råd for ham til det. - Han lå til sengs og var mest skimpelig "hø det seg. - (Formodentlig var det vel en slas eksam.) Heksa vant henta

Da ho kom spigte ho om ho kunne få lov til å sette sjæken på grisek tross? - Jo det kunne ho da sa Roll, & det fortalt. - Ho künnte Roll - men tre av de overfødde pünkere tross daära, & det meg fortalt. (En av de gamle tüsseneru på Høygen fortalte meg dette.)

Johannes Spinner - eller alen. Kallt "Spinneren" - hadde opprinnelse av "at han hadde sittet på Tuktus for sine Frolldomskinnet." - Han føre meg signing og den slags. Somme Fødder vist på han men tre de virkelig kloke kones" hørte han opppe. - Derimot bodde det på Smalopp i Tomter (Auker til Skahöl) en som må regnes til de kloke. - Ho levde for ca. 50 år siden. Johannes Smalopp - eller "Smaloppa" som ho vanlig kalltes. Künnte mange, omend troas hennes medisiner var laget av fiske Aldrig noen vitte. - Bare i et Griefelle - middel mot skosen hat suabaru - var kjent. Ho brukte da tvetikli.

Om

Smaloppa & det fortalt at ho var "sjerke". Til noe i likhet med Marsillostangen - En gang ble ho hentet til en sjerke ku - Dødelig skjønte ingenting - han hadde vært der før. - "Slagt Kua di" - sa Smaloppa - ho har en stövlibel i magen, - og det stente. - Dette ble meg fortalt i 1905 av sønnen på gården, - Skifførdomme T. Sørensen.

Jo som for nevnt lerte aldrig
 koren at de klake bot sine kude-
 men jeg tror at de misler - plantu-
 som blev brukt mot sjukdommer i
 gammle tid var over som var sivet
 ut på forskjellig vis, og her er det
 prestin Wilsen over den rette
 til å gi beskjed om dette. —

Anne Brandtjell eller Brandt-
 fjella som ho kalleres levde "for omkring
 100 siden og bodde på Brandtjell
 ved Oslo. Det er fortalt at ho var en som var
 blis godslig ~~og~~ aldrig skremte noen.
 Hennes datter fortalte senere samme
 praksis som "klake kore" i Oslo.

Helene Skrapnes — "Heksa" — var
 nok av en helt annen type. Ho var
 datter på Slorvins og fødte for omkring
 150 år siden. —

Ute av samme kan sies om "Sualappa"
 folk var redd for henne — ho "kunne
 trolle" — het det — sette sjuke på
 en. —

"Spinnern" — var en forskuttet
 "fyr" som all sin dag hadde gøtt
 for det og kallet var. —

Tjente han noen penge brukte
 han len til brunnevin og muss gikk
 han og tigde all sin dag. —
 Han kurerde folk for Fannverk og
 gullott — og var sjal at han kunne
 mane vekk rotter. "Somme hadde
 " på ham het det; om det var vist på.

men faktum er, at han er en
 som for omkring 100 år siden blev
 født til Lütken, for Tralson."
 Han havde søt "Lønoverrikke på
 Oka Aseli - en bönnermand
 som havde erbet ham og kaldt
 ham for Tralson og signakall.
 Navnet Spinnem fik han fordi
 han på Lütken blev søt til
 a spinne. -

Ja dette blev nok som for
 Jansens mange sager om
 jeg fra Wilhelms Spjeldbergs beskrivelse
 1779 vil gi et par på en hel del
 av de planter som bruges til
 medicin av de Kaste Kone" i
 gammel tid. -